

Інформаційне забезпечення контролю господарської діяльності бюджетних установ

У статті наведені складові інформаційного забезпечення контролю господарської діяльності бюджетних установ на кожному з етапів контрольного процесу відповідно до потреб користувачів контрольної інформації.

інформаційне забезпечення, контроль господарської діяльності, номенклатури контролю, інформація

Постановка проблеми. Контроль господарської діяльності суб'єктів господарювання незалежно від форми власності і організаційно-правової форми потребує належного інформаційного забезпечення. Інформація у розрізі її окремих складових є тим необхідним фактором, відсутність, недостатність або недостовірність якого може значно вплинути на результати контрольних дій. У бюджетній сфері є окремі особливості, які визначають окремі специфічні елементи інформаційного забезпечення контролю, не характерні для контрольного процесу прибуткових підприємств і організацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями питань інформаційного забезпечення контрольного процесу за тими чи іншими його напрямками займалися відомі українські вчені Кузьмінський А.М., Сопко В.В., Завгородній В.П., Білуха М.Т., Рудницький В.С., Калюга Є.В., Дрозд І.К., Шевчук В.О., Петрик О.А., Максимова В.Ф. та ін. Дослідники в контексті загальних проблем організації висвітлювали певні аспекти інформаційного забезпечення контролю, аудиту. Окремі елементи інформаційного забезпечення контрольного процесу саме в бюджетних установах потребують, на наш погляд, більш детального розгляду, зважаючи на останні тенденції в сфері контролю та в сфері інформаційних технологій.

Метою статті є дослідження елементів інформаційного забезпечення контролю, потреб користувачів контрольної інформації, та визначення складу інформаційного забезпечення контролю господарської діяльності бюджетних установ відповідно до цих потреб.

Кожна із наведених складових забезпечення має вагому роль в організації контролю господарської діяльності бюджетних установ.

Розглянемо особливості інформаційного забезпечення контрольного процесу.

© О.О. Дорошенко, 2010

Оскільки наука про інформацію є динамічною системою, усталеного визначення поняття «інформація» не існує. Вчені по-різному трактують дане поняття залежно від підходів, яких притримуються, а також сфери використання поняття.

Досить чітка систематизація визначень інформації наведена російським вченим Чернавским Д.С. [1]. Влучним та сумісним із особливостями контрольного процесу визначенням є, на наш погляд, визначення А.С. Сосніна та Л.В. Мельниченка, які вважають, що інформація – це відомості, одержані з різних джерел, які необхідно знайти чи одержати, вивчити чи дослідити, відкинути чи прийняти, перевірити і за необхідністю перевірити ще раз, перетворити на ресурс, прийняти рішення по його використанню і прорахувати (спрогнозувати) її загальну вигоду (економічну, соціальну, технологічну, політичну тощо) [2].

Під інформаційним забезпеченням аудиту проф. Рудницький В.С. розуміє певним чином упорядковану сукупність інформації, яку формують і використовують на різних стадіях процесу аудиту [3, с.126].

Таким чином, інформаційним забезпеченням контролю є система вхідної та вихідної інформації, що формується на кожному етапі контрольного процесу.

Детальна класифікація інформації, необхідної в процесі контролю чи аудиту наведена в працях вітчизняних вчених Білухи М.Т [4, с.220], Рудницького В.С. [3, с.130-131]

Вітчизняні вчені пов'язують виникнення поняття "інформаційне забезпечення" у зв'язку з розвитком автоматизованих систем управління [5,6]. На наш погляд, недоцільно зводити інформаційне забезпечення лише до автоматизованих систем отримання і обробки інформації, адже, навіть за відсутності інформаційних систем обліку, аналізу і контролю, можна отримати інформацію із первинної, зведеної облікової документації, звітності, спеціалізованих видань, нормативних документів тощо.

Відповідно до підходу українських вчених Сопка В.В., Завгороднього В.П. [6, с.363], організація інформаційного забезпечення контролю включає організацію номенклатур, формування бази даних і режиму функціонування АДБ, порядок збереження контрольної інформації.

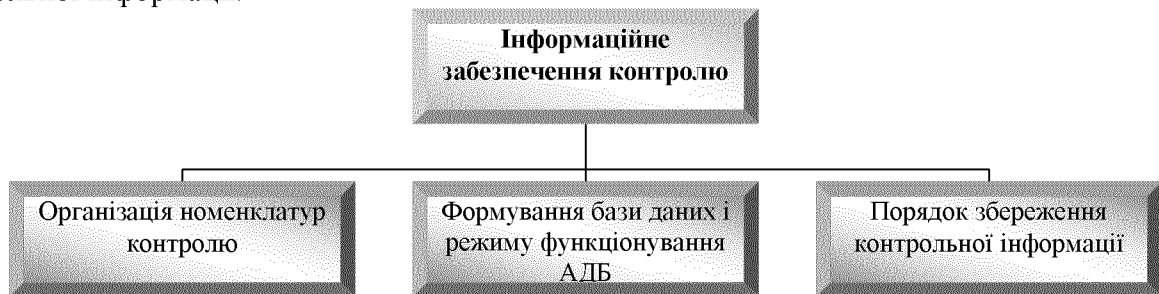

Рисунок 1 - Склад інформаційного забезпечення контролю

Під номенклатурою контролю розуміють склад (перелік) даних інформації, яка є в законах, нормативних актах, кошторисах, квотах, планах і фактично зафіксованих характеристиках господарських фактів та процесів, використовуваних у контрольному процесі для підготовки управлінських рішень [6, с.129]. Вчені за характером оформлення розрізняють три типи контрольних номенклатур: первинний, кінцевий, проміжний. Вибір номенклатур контролю залежить від потреб користувачів інформації. У даному випадку маються на увазі ті користувачі, інформація яким потрібна для здійснення контрольних дій. Такі потреби є різними на кожному з етапів контрольного процесу. Потреби користувачів контрольної інформації визначають перелік контрольних номенклатур, який залежить як від форми контролю, так і від етапу контролю. Вибір контрольних номенклатур зумовлює необхідність розробки носіїв інформації.

Відповідно до потреб користувачів контрольної інформації на кожному з етапів у таблиці 1 наведене інформаційне забезпечення контролю.

На підготовчому етапі, перед безпосереднім проведенням різних процедур контролю, необхідно мати загальну інформацію про діяльність установи, зовнішні та внутрішні умови її функціонування, обсяг фінансування. Джерелами отримання інформації в цьому випадку є установчі документи, статистична інформація, загальні показники звітності установи, а також інші джерела, що дають можливість отримання даних про середовище діяльності установи.

Таблиця 1 – Інформаційне забезпечення контролю відповідно до потреб користувачів контрольної інформації

Етап	Потреби користувачів контрольної інформації	Інформаційне забезпечення контролю
------	---	------------------------------------

Підготовчий	Мета, завдання, функції установи	У становчі документи Законодавчі акти, що регулюють діяльність установи
	Соціально-економічні, політичні, культурні умови функціонування установи	Статистична інформація
		Офіційні дані ДКУ, міністерств, відомств
	Обсяг фінансування установи	Планова документація
		Звітність та реєстри бухгалтерського обліку
	Стан системи внутрішнього контролю	Законодавчі акти, що регулюють бухгалтерський облік в бюджетних установах
		Посадові інструкції
		Первинні документи, реєстри бухгалтерського обліку
Накази керівника і договори з матеріально-відповідальними особами		
	Акти перевірки податкових та інших контрольних органів	
Дослідний	Інформація про обсяг і структуру ресурсів установи	Фінансова звітність Реєстри бухгалтерського обліку
	Інформація про обсяг, структуру і якість послуг установи	Первинні документи Результати опитування
	Інформація про ризикові операції установи	Документація, пояснення, довідки третіх осіб
	Інформація про результати діяльності установи	
Узагальнення результатів контролю	Результати перевірки законності, ефективності та цільового використання ресурсів установи	Робочі документи аудитора
		Висновки експертизи

При цьому використовуються Стандарти державного фінансового контролю за використанням бюджетних коштів, державного і комунального майна; Закон України «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні»; Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та інші нормативні акти, що регламентують бухгалтерський облік та контроль в бюджетній сфері.

Проф. Рудницький В.С. наводить перелік інформації, необхідної для вивчення системи внутрішнього контролю. Так, основним джерелом інформації щодо вивчення аудитором прав і обов'язків посадових осіб є посадові інструкції. Джерелами інформації для перевірки санкціонування керівником господарських операцій служать первинні документи. Носіями інформації для процедур контролю за обмеженням доступу до активів є накази керівника і договори з матеріально-відповідальними особами про збереження матеріальних цінностей, грошових коштів [3, с.135].

Джерелами інформації відповідно до потреб користувачів на дослідному етапі є первинні документи, облікові реєстри, звітність установи, організаційно-розпорядча документація, що може бути використана для отримання підтвердження здійснених господарських операцій установою. При цьому використовуються і ті джерела інформації, що використовувались на попередньому етапі.

На третьому етапі – при формуванні підсумкових документів у процесі аудиту чи ревізії необхідною є інформація про результати проведених перевірок та здійснених контрольних процедур.

Другою складовою інформаційного забезпечення контролю є формування бази даних і режиму функціонування АДБ. В сучасних умовах ця складова є найбільш динамічною, оскільки стрімкий розвиток інформаційних технологій призводить до постійного вдосконалення механізмів інформаційного забезпечення, зберігання та обробки необхідної інформації.

Зауважимо, що вплив інформаційних систем на контрольний процес проявляється в двох наступних аспектах: по-перше, використання комп'ютерної техніки та спеціалізованого програмного забезпечення безпосередньо впливає на характер контрольних дій; по-друге, інформаційні системи, що використовуються в обліку, зумовлюють особливі умови використання облікової інформації для отримання доказів у процесі контролю.

Переваги використання інформаційних систем бухгалтерського обліку є очевидними. Це і скорочення значного обсягу рутинної роботи бухгалтера, і зменшення ймовірності виникнення помилок при обробці інформації, і наявність можливості отримання оперативної звітності на будь-який момент і за будь-який період часу та багато інших переваг. Застосування автоматизованих систем дозволяє максимально раціонально використати час для пошуку альтернативних управлінських рішень, резервів для економії ресурсів та найефективнішого їх використання.

Однак, функціонування інформаційних систем обліку впливає на контрольне середовище всередині підприємства, установи чи організації, що вимагає застосування нових підходів при здійсненні контролю за їх діяльністю.

Розвиток інформаційних систем впливає не тільки на об'єкти контролю, а й на його організацію. Такий вплив має також різносторонній характер.

По-перше, вдосконалення всіх сфер інформатизації (офісного програмного забезпечення, можливостей Internet) дозволяє пришвидшити отримання інформації, розширити її обсяги, покращити процеси її групування, обробки, аналізу, вдосконалити можливості моделювання та прогнозування ситуацій.

По-друге, спеціалізоване програмне забезпечення, призначене безпосередньо для здійснення контролю та формування баз даних, значно зменшує обсяги рутинної роботи, а отже, відповідно, затрати часу. При цьому існують можливості формування звітної інформації різнопланового характеру із використанням аналітичних даних.

Планом заходів щодо реалізації Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на період до 2017 року [] передбачено створення єдиної бази даних внутрішнього аудиту у період з 2012 до 2016 року. Такий захід дозволить суттєво спростити доступ до необхідної інформації в межах повноважень кожного виконавця і, відповідно, скоротити затрати часу, трудових та фінансових ресурсів для отримання необхідних даних.

Порядок збереження контрольної інформації – третя складова інформаційного забезпечення контролю – набуває додаткового змісту в контексті розвитку інформаційних технологій. Окрім вимог до архівного зберігання інформації на паперових носіях необхідно дотримуватись вимог, які б забезпечили захист і зберігання інформації в електронному вигляді та в базах даних локальних мереж контрольних служб.

Висновки. Контрольний процес є неможливим без належного рівня його інформаційного забезпечення. На кожному етапі даного процесу необхідним є певний набір даних, що включає нормативно-правові, установчі документи, облікові, статистичні та інші джерела інформації, що розкривають суть об'єкта дослідження. Від вчасного, повноцінного, достовірного інформаційного забезпечення залежить якість як процесу контролю, так і його результатів.

Список літератури

1. Чернавский Д.С. Синергетика и информация [Текст]/ Д.С. Чернавский. - М.: Наука, 2001.- 105 с.
2. Основы теории и практики менеджмента [Текст] : конспект лекций / Соснин А.С., Мельниченко Л.В. ; Европейск. ун-т. - 4-е изд. - К. : [б. и.], 2002. - 211 с.
3. Рудницький В.С. Методологія і організація аудиту [Текст]/ В.С.Рудницький. Тернопіль: Екон.думка, 2000. – 192 с.
4. Білуха М.Т. Курс аудиту: [Підручник] / М.Т. Білуха. – К.: Вища школа. – Т-во «Знання», КОО, 1999. – 574 с.
5. Економічний аналіз: [Навч. посібник] / М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбатов та ін.; За ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. —[Вид. 2-ге, перероб. і доп.] — К.: КНЕУ, 2003. — 556с.
6. Сопко В.В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу [Текст]: Підручник / Сопко В.В., В.П. Завгородній Київський національний економічний ун-т. — К. : КНЕУ, 2004. — 411с.
7. Про схвалення Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю [Електронний ресурс]: Розпорядження КМУ від 24.05.2005 N 158-р, / Кабінет міністрів України. - Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>

Е.Дорошенко

Информационное обеспечение контроля хозяйственной деятельности бюджетных учреждений

В статье приведены составляющие информационного обеспечения контроля хозяйственной деятельности бюджетных учреждений на каждом этапе контрольного процесса в соответствии с потребностями пользователей контрольной информации

O.Doroshenko

Information providing of the control of economic activity of the budgetary establishments

The article presents information elements to control economic activity of the budgetary establishments in each phase of the control process according to the demands of the control information

Одержано 06.10.10